

DORIVOR ALOE VERA O'SIMLIGINING FOYDALI XUSUSIYATLARI VA UNDAN XALQ TABOBATIDA FOYALANISH

Saminov Avazbek Alimardon o'g'li

FarDU Zootexniya va agronomiya kafedrası o'qituvchisi

Mirodilova Odinoxon Abdumutal qizi

FarDU talabasi

Abdurasulova Diyoraxon Bahriddin qizi

FarDU talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7277041>

Annotatsiya: Maqolada dorivor aloe vera o'simligining o'ziga xosligi va shifobaxshlik xususiyatlarini o'rganish, hamda o'simlikdan tibbiyotda va xalq tabobatida foydalanish yo'llari yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: dorivor, efir moylari, glikozidlar, nanaloin, flavonoidlar, fermentlar, polisaharidlar.

ПОЛЕЗНЫЕ СВОЙСТВА ЛЕКАРСТВЕННОГО РАСТЕНИЯ АЛОЭ ВЕРА И ЕГО ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В НАРОДНОЙ МЕДИЦИНЕ

Аннотация: В статье описаны исследования уникальности и целебных свойств лекарственного растения алоэ вера, а также пути использования растения в медицине и народной медицине.

Ключевые слова: алоэ вера, лекарственное, эфирные масла, гликозиды, налалонин, флавоноиды, ферменты, полисахариды.

USEFUL PROPERTIES OF THE MEDICINAL ALOE VERA PLANT AND ITS USAGE IN FOLK MEDICINE

Abstract. The article describes the study of the uniqueness and healing properties of the medicinal aloe vera plant, as well as ways of using the plant in medicine and folk medicine.

Key words: Aloe vera, medicinal, essential oils, glycosides, nalaloin, flavonoids, enzymes, polysaccharides.

KIRISH

Aloe Vera o'simligi Affodil oilasiga mansub bo'lib, kelib chiqishi haqida aniq ma'lumotlar mavjud emas. Ushbu o'simlik dengizchilar va tadqiqotchilar tufayli butun dunyoga tarqalgan.

Shuning uchun uni hozirgi kunda Janubiy O'rta yer dengizi, Osiyo, Hindiston, Janubiy Amerika kabi ko'plab joylardan topish mumkin. Aloe Vera o'simligi 500 ga yaqin turga ega, ammo ulardan faqat 15 tasi shifobaxsh xususiyatga ega xisoblanadi.

Aloe Vera "yonayotgan o'simlik" deb ham ataladi, chunki u bir necha oy davomida yomg'ir bo'lmagan juda issiq iqlim sharoitida hayot kechirishi mumkin. O'simlik ba'zi bir kaktuslarga o'xshasa ham, u Affodil oilasiga tegishli va kaktuslar bilan bog'liq emas. Aloe Vera o'simliklari odatda tog' etaklarida zich guruhlarini hosil qiladi. Uzunligi 50 santimetr gacha o'sishi mumkin bo'lgan yashil barglari rozetka o'xshash va ko'krak atrofida joylashgan. Barglari silliq yuzaga va qirralarning qirralariga ega. Gullash paytida o'simlik 60 dan 90 santimetr gacha gullarni sariqdan qizilgacha gullar bilan tashlaydi.

Aloe vera o'simligi idishlarda turlar yaxshi quritilgan, qumli tuproqli tuproqni va yorqin, quyoshli sharoitlarni talab qiladi. Aloe o'simliklari to'g'ridan-to'g'ri quyosh nuri ostida quyosh yonishidan qizarib ketishi mumkin, ammo asta-sekin moslashish yordam berishi mumkin.

Ko'pchilik ilmiy manbalarda tuproq, dorivor o'simliklarning makro- va mikroelementlar tarkibi, ulardan tibbiyotda va xalq tabobatida foydalanish, tarkibida og'ir metallarni to'planishi, farmatsevtikada dori vositalari, oziq-ovqat mahsulotlari ishlab chiqarish va ularning iqtisodiy samaradorligi hamda tuproq-o'simliklarning biogeokimyoviy xususiyatlari bo'yicha ma'lumotlar keltirilgan.

METOD VA METODOLOGIYASI

Aloe vera o'simligi o'zining chinakam shifobaxsg xususiyatlarini, o'zini biokimyoviy tarkibi tufayli nomoyon qiladi, bu juda ko'p sonli komponentlarni o'z ichiga oladi, ular bunday kombinatsiya bilan inson tanasiga juda ijobiy ta'sir qiladi. Ular orasida minerallar, turli xil vitaminlar, mikro elementlar, fermentlar, aminokislotalarning deyarli barcha assortimenti, shu jumladan muhim bo'lganlar, biologik faol moddalar, mono va polisaharidlar, anestetik ta'sirga ega moddalar, efir moylari va boshqalar mavjud.

Ko'pchilik bu ichiga vositalarni nima uchun samarali deb hisoblashini o'ylamasdan ham aloe o'z olgan an'anaviy tibbiyot retseptlaridan foydalanadi. Darhaqiqat, zamonaviy tibbiyotning otasi bo'lgan qadimgi shifokor Gippokrat ularni o'rganishni boshlagan. U aloe uchun antiseptik sifatida foydalanishni topdi, chunki u yiringli yaralar va yaralarni davolagan

Barglarning kimyoviy tarkibi – Aloe barglari butun dunyoda shifobaxsh xususiyatlari bilan mashhur bo'lgan yopishqoq, shaffof va juda achchiq jelni o'z ichiga oladi. Bu jel 96 foiz suvdan iborat. Uning tarkibida ba'zi organik va noorganik komponentlar mavjudligi aniqlangan; rabarberon va glikozidlar, nanaloin va polisaxaridlar xromonlar va sterollar, smolali moddalar va boshqalar mavjud. Ushbu yopishqoq suyuqlikda tanamizda mavjud bo'lgan 20 ta aminokislotalardan 18 tasi shuningdek, B, A, C, E guruh vitaminlari mavjud, jami 12200 ga yaqin fermentlar, efir moylari, 20 ga yaqin foydali moddalar mavjud (1-rasm).

1-rasm. Aloe vera o'simligi

TADQIQOT NATIJALARI VA MUHOKAMASI

Xalq tabobatida aloe bargidan va uning shirasidan turli kasaliklarni; oshqozon va o'n ikki barmoq ichak yaralarni, o'pka silini va boshqalarni davolashda foydalaniladi. Tarkibida bakteriyalarni ko'payishini oldini oluvchi modda mavjud. Shuning uchun ham uning bargidan ari chaqqanda, terini pichoq va boshqa narsalar bilan kesib olganda yiringlab ketmaslik uchun

aloe bargini o'rtasidan uzunasiga yorib jarohatlangan joyga qo'yib bog'lanadi. Arining zaxrini ham ketkazadi.

Tibbiyotda qo'llash uchun aloening yangi yeg'ilgan bargidan shira olinadi va spirt bilan konservalanadi. Shira bakterisid xususiyatiga ega bo'lib, kuygan joyni, yuqumli va boshqa yaralarni hamda me'da va ichakni ba'zi kasaliklari (kolit, gastrit) va boshqalarni davolashda ishlatiladi. Aloening suvli ekstrakti immunostimullovchi xususiyatga ega bo'lib, organizmni turli kasaliklardan himoya qiladi.

Aloe o'simligi beozor giyoh hisoblanib, uni go'zallik timsoli deyishadi. Uning foydalilik xususiyatlari esa uch ming yil muqaddam aniqlangan. Azaldan uning barglaridan tabobatda foydalanib kelingan. Ayniqsa, ko'z kasaliklari, teridagi yaralarni davolashda aloe o'simligidan tayyorlangan surtmaning foydasi beqiyosdir.

Aloe sharbati ajinga qarshi –Aloe sharbatidan foydalanolani, buning uchun 2-3 dona aloe bargini olib uni bir litr qaynab sovutilgan suvga solinadi va 5 daqiqa davomida qaynatiladi.

So'ngra uni dokadan o'tkazib, sizdirib olinadi va sovitiladi. Tayyor bo'lgan losonni muzlatgichda saqlab foydalanish mumkin. Havo sovishi bilan ko'plab insonlarning labi yoriladi.

Bunda aloe sharbatini labga surtilsa, u tez fursatlarda avvalgidek miloyi, va chiroyli ko'rishga qaytadi.

Muzlatilgan aloe – Aloe sharbatidan tayyorlangan muz bo'lakchasi ayollar uchun eng zo'r pardozi vositasi hisoblanadi. Ushbu pardozi vositasini tayyorlash uchun 2-3 qoshiq aloe sharbati bilan birga marmarak o'simligini qaynatish lozim, keyin uni yaxshilab aralashtirib, ma'lum bir ko'rinishga keltiriladi va muzlatkichga qo'yiladi. Ushbu muz bo'lakchasi bilan yuzni ertalab va oqshomda artish tavsiya etiladi. Bu malham yuzni toshmalardan xalos etib, tiniqlashtiradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Hozirgi kunda dunyo miqyosida dorivor o'simliklar xom ashyosidan olinadigan tabiiy dori darmonlarga bo'lgan talab ortmoqda. Shunday ekan, insonlar manfaatlarini ko'zlab, har bir giyoh xususiyatlarini o'rganib, ulardan sifatli dorivor xom-ashyo zaxirasini tashkil etish zarur. Aloe Vera o'simligi har doim oddiy o'simlik hisoblangan bo'lsada, o'simlik yovvoyi tabiatda u barcha o'simliklar bardosh bera olmaydigan eng og'ir sharoitlarda o'sa oladi. Aloe esa eng ekstremal vaziyatlardan omon qolgan holda, barg ichidagi teshiklarni yopish va namlikni saqlash uchun noyob qobilyatga ega. Dorivor aloe vera o'simligi juda ko'plab foydali xususiyatlarga ega bo'lib, undan xalq tabobatida qolaversa boshqa ko'plab sohalarda ham foydalaniladi.

REFERENCES

1. Милаханова С.А, Ю.А.Дударь «Выращивание и использование целебных растений» Нальчик 1990.
2. Курмуков А.Г, Белолипов И.В. Дикорастущие лекарственные растения Узбекистана. Монография. Ташкент. 2012. - С.
3. Alimova R.A., Sagdiev M.T. O'simliklar fiziologiyasi va biokimyosi. Qo'llanma. Toshkent. 2013.
4. O'.Ahmedov, A.Ergashev, A.Abzalov, M.Yulchiyeva, D.Mustafakulov. Dorivor o'simliklar yetishtirish texnologiyasi va ekologiya «tafakkur-bo'stoni» nashriyoti Toshkent – 2018

5. Saminov, A., D. Ismoiljonova, and M. Rahmataliyeva. "Dorivor sut qushqo'nmas osimligining foydali xususiyatlari va undan oqilona foyalanish." *Science and innovation 1.D4* (2022): 155-159.
6. Anvarjonovich D. Q., O'g'li S. A. A., O'g'li X. The importance of fungicides and stimulants in preparing seed grains // *Asian journal of multidimensional research*. – 2021. – T. 10. – №. 4. – C. 415-419.
7. O'G'Li, Saminov Avazbek Alimardon, Abdug'Aniyeva Durdona O'ktamjon Qizi, and Nazirova Bonuxon Hayrulla Qizi. "Dollar daraxtining yetishtirish texnologiyasi." *Science and innovation 1.D3* (2022): 297-300.
8. Mamanazarov, B. S., N. G. Xoshimova, and A. A. Saminov. "Petrushka o'simligini yetishtirish va undan oqilona foydalanish." *Science and innovation 1.D3* (2022): 259-262.
9. Yusupova, Z., A. Saminov, and F. Sayramov. "Salvia-l marmarak turkumi vakillarining o'zbekistonda tarqalishi, hayotiy shakllari va ishlatilishi." *Science and innovation 1.D6* (2022): 13-19.
10. Saminov, A., D. Ne'matova, and M. Aliyeva. "Tirnoqgul o'simligining dorivorlik xususiyatlari va dori tayyorlash usullari." *Science and innovation 1.D6* (2022): 75-78.
11. O'G'Li, Saminov Avazbek Alimardon, Ismoiljonova Durdona Erkinjon Qizi, and Kamoliddinova Iroda Toxirjon Qizi. "Dorivor momordika yetishtirish va o'simlikning o'ziga xos xususiyatlari." *Science and innovation 1.D4* (2022): 14-18.
12. Saminov, A., D. Ne'Matova, and M. Aliyeva. "Dorivor rozmarin o'simligini ko'paytirish va undan sohalarda samarali foydalanish." *Science and innovation 1.D6* (2022): 79-82.
13. Mukhtarovna N. R., Alimardonugli S. A., Botiraliyevich U. N. Features of treatment of winter wheat seeds by different processors // *International Engineering Journal For Research & Development*. – 2021. – T. 6. – C. 3-3.
14. O'G'Li S. A. A., Qizi N. D. K. Zanjabil o'simligini ochiq maydonlarda yetishtirish texnologiyasi // *Science and innovation*. – 2022. – T. 1. – №. D3. – C. 26-30.
15. Abdurahimova, M., D. Mamadaliyeva, and G. Siddiqova. "Dorivor o'simlik isiriqning shifobaxsh xususiyatlari." *Science and innovation 1.D6* (2022): 185-188.
16. Saminov, A., M. Sodiqova, and M. Rahmataliyeva. "Dorivor topinambur o'simligini yetishtirish va uning o'ziga xos xususiyatlari." *Science and innovation 1.D6* (2022): 116-119.
17. Raximov, M., and A. Saminov. "Aholi tomorqa xo'jaliklarida va himoyalangan joylarda sabzavot yetishtirishning jadal texnologiyasi." *Science and innovation 1.D6* (2022): 231-236.
18. Turdaliev, A., M. Haydarov, and I. Musaev. "Педолитли тупроқларнинг агрономик хоссалари." *Science and innovation 1.D6* (2022): 245-249.
19. Saminov, A., H. Komilov, and D. Nasriddinova. "Na'matak (rosa) ning siz va biz bilmagan dorivorlik xususiyatlari." *Science and innovation 1.D6* (2022): 7-12.
20. Abdurahimova, M., Sh Tursunaliyev, and G. Botirova. "Dorivor oq va qora (susame) kunjutning shifobaxsh xususiyatlari." *Science and innovation 1.D7* (2022): 100-104.

21. Abdurahimova, M., U. Nazirjonov, and R. Muhammadjonov. "Dorivor echinacea purpurea o 'simligining foydali xususiyatlari va undan halq tabobatida foyalanish." *Science and innovation* 1.D6 (2022): 197-201.
22. Хайдаров М. М., Турдалиев А. Т. Саминов ААУ Энергетические особенности аминокислот в светлых сероземах //Тенденции развития науки и образования. – 2021. – №. 80-3. – С. 45-47.
23. Turdaliev A. T. et al. Influence of irrigation with salty water on the composition of absorbed bases of hydromorphic structure of soil //IOP Conference Series: Earth and Environmental Science. – IOP Publishing, 2022. – Т. 1068. – №. 1. – С. 012047.
24. Haydarov, M., et al. "Lamiaceae oila vakillarining biz bilgan va bilmagan dorivorlik xususiyatlari." *Science and innovation* 1.D7 (2022): 89-94.
25. Тешабоев, Нодирбек, et al. "ECOLOGICAL CULTURE IS A DEMAND OF TODAY: <https://doi.org/10.47100/conferences.v1i1.1333>." RESEARCH SUPPORT CENTER CONFERENCES. No. 18.06. 2021.